

"להודיע שעצת ה' הוא תקום ולא תועיל תחבולה להנצל ממנה אם לא על צד התשובה אל הש"י כי אז ינחם על הרעה".

סנהדרין דף פט עמוד א

נביא השקר, המתנבא מה שלא שמע, ומה שלא נאמר לו - מיתתו בידי אדם...

המתנבא מה שלא שמע - כגון צדקיה בן כנענה, דכתיב ויעש לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל, מאי הוה ליה למעבד? רוח נבות אטעיתה, דכתיב ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל ויפל ברמת גלעד... ויצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר... תפתה וגם תוכל צא ועשה כן. אמר רב יהודה: מאי צא - צא ממחיצתי. מאי רוח? - אמר רבי יוחנן: רוחו של נבות היזרעאלי. - הוה ליה למידק, כדרכי יצחק. דאמר רבי יצחק: סיגנון אחד עולה לכמה נביאים, ואין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד... והני, מדקאמרי כולהו כהדדי - שמע מינה לא כלום קאמרי. - דילמא לא הוה ידע ליה להא דרבי יצחק! - יהושפט הוה התם, וקאמר להו. דכתיב: ויאמר יהושפט האין פה נביא לה' עוד- אמר ליה: הא איכא כל הני! - אמר ליה: כך מקובלני מבית אבי אבא: סיגנון אחד עולה לכמה נביאים, ואין שני נביאים מתנבאים בסיגנון אחד.

בחירתו האחרונה של אחאב

כדי להעמיק בסוגיה זו, עלינו לעיין בפסוקים. הפעם נעלה שאלות מקריאת דברי הנביא, ונשלב תובנות מן הגמרא. נזכור כי פרשייה זו מופיעה מיד לאחר רצח נבות.²

(ג) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־עֲבָדָיו הִידְעָתֶם כִּי־לָנוּ רָמָת גִּלְעָד וְאַנְחֲנוּ מִחֲשִׁים מִקַּחַת אֱלֹהִים מִיַּד מֶלֶךְ אֲרָם: (ד) וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוֹשָׁפָט הֲתֵלֵךְ אִתִּי לְמַלְחָמָה רָמָת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹנִי כְּמוֹךָ כְּעַמִּי כְּעַמֶּךָ כְּסוּסֶיךָ כְּסוּסֵי: (ה) וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל דָּרֹשׁ־נָא כִּי־אִם אֶת־דְּבַר ה':³	
1. מיהם נביאים אלו? איזבל הרגה את נביאי ה', ונביאי הבעל לא ישביעו את רצון יהושפט!	(ו) וַיִּקְבֹּץ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַנְּבִיאִים כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הֲאֵלֹךְ עַל־רָמָת גִּלְעָד לְמַלְחָמָה אִם־אֶחָדָל וַיֹּאמְרוּ עָלֶיהָ וַיִּתֵּן אֹדָנִי בְיַד הַמֶּלֶךְ:
2. מדוע יהושפט אינו מרוצה?	(ז) וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הֲאִין פֹּה נְבִיא לַה' עוֹד וְנִדְרָשָׁה מֵאוֹתוֹ:
3. היכן ניבא מיכיהו על אחאב רע? 4. היכן היה מיכיהו, כך שהיה כה זמין?	(ח) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט עוֹד אִישׁ־אֶחָד לְדָרֹשׁ אֶת־ה' מֵאוֹתוֹ וְאֲנִי שֹׁנְאֵתִיו כִּי לֹא־יִתְּנָא עָלַי טוֹב כִּי אִם־לַע מִיכָהוּ בֶן־יְמִלָה וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־יֹאמֵר הַמֶּלֶךְ כֵּן: (ט) וַיִּקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־סָרִיס אֶחָד וַיֹּאמֶר מְהֵרָה מִיכָהוּ בֶן־יְמִלָה:

¹ רלב"ג מלכים א פרק כב.

² אין לחדד שאחאב רשע היה. האריך בזה הרב כשר בספרו 'התקופה הגדולה' פרק 16. מכל מקום, בדברינו כאן ננסה ללמד מעט זכות. בקובץ נפרד מצורף, בצורה קצת סיפורית, סיכום שיעור שזכיתי לשמוע מפרופסור יהודה אליצור המנוח, המציע נקודות אור אפילו ברצח נבות.

³ מלכים א פרק כב.

5. יוצא שלא הכול התנבאו בסגנון אחד! 6. מדוע הגמרא תובעת את צדקיה ולא את חבריו?	(י) וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיהוֹשֻׁפֶּט מֶלֶךְ־יְהוּדָה יֹשְׁבִים אִישׁ עַל־כִּסְאוֹ מְלָבָשִׁים בְּגָדִים בְּגָרָן פֶּתַח שַׁעַר שִׁמְרֹן וְכָל־הַנְּבִיאִים מִתְנַבְּאִים לִפְנֵיהֶם: (יא) וַיַּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּה בֶן־כְּנַעֲנָה קֶרֶן בְּרָזֶל וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר ה' בְּאֵלָה תִּנְגַּח אֶת־אֲרָם עַד־כָּלְתָם: (יב) וְכָל־הַנְּבִיאִים נִבְּאִים כֵּן לֵאמֹר עָלֶה רֶמֶת גִּלְעָד וְהַצֵּלַח וְנִתֵּן ה' בְּיַד הַמֶּלֶךְ:
7. בהמשך, נבואתו של מיכיהו מגיעה בשלבים. כיצד הוא מקיים את שבועתו?	(יג) וְהַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־הִלָּח לִקְרָא מִיָּהוּ דָּבָר אֱלֹהֵי לֵאמֹר הִנֵּה־נָא דָּבָר הַנְּבִיאִים כֹּה־אָמַרְדָּ טוֹב אֶל־הַמֶּלֶךְ יְהִי־נָא דְבַרְךָ כְּדָבָר אֶתְד מֵהֶם וּדְבַרְתָּ טוֹב: (יד) וַיֹּאמֶר מִיָּהוּ חִי־ה' כִּי אֶת־אֲשֶׁר יֹאמַר ה' אֵלַי אֶתְּוֹ אֲדַבֵּר:
8. האם מיכיהו נכנע ללחצים? גם דין כובש נבואתו מפורש בסוגייתנו, אך הדוגמה לכך היא יונה ולא מיכיהו.	(טו) וַיְבֹאֶה אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֱלֹהֵי מִלְיָהוּ הַנִּלְךָ אֶל־רֶמֶת גִּלְעָד לְמַלְחָמָה אִם־נִחְדָּל וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי עָלֶה וְהַצֵּלַח וְנִתֵּן ה' בְּיַד הַמֶּלֶךְ:
9. כיצד ידע המלך שמיכיהו לא דיבר אמת?	(טז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ עַד־כַּמָּה פְּעָמִים אָנִי מִשְׁבַּעַךְ אֲשֶׁר לֹא־תִדְבֹר אֵלַי רַק־אֲמַת בְּשֵׁם ה':
10. אם זו הייתה הנבואה, מדוע לא אמר אותה קודם?	(יז) וַיֹּאמֶר רָאִיתִי אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל נִפְצִים אֶל־הַהָרִים כְּצֶאֱנָן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רֹעִה וַיֹּאמֶר ה' לֹא־אֲדֹנִים לָאֵלָה יֵשׁוּבוּ אִישׁ־לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם:
11. מדוע הדובר נקרא בעקביות 'המלך' ולא: 'אחאב'?	(יח) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשֻׁפֶּט הֲלוֹא אֲמַרְתִּי אֵלַיִךְ לֹא־יִתְנַבֵּא עָלַי טוֹב כִּי אִם־רָע:
12. אין תקדים לנבואת שקר מאת ה' מדוע כאן ישנה נבואה כזו? 13. אם ה' רוצה שאחאב יתפתה ויפול בגלעד, מדוע מיכיהו מגלה סוד זה לאחאב? 14. לפי הגמרא, הנביאים באמת מוטעים, והטענה המרכזית כלפיהם היא שהיה להם לחשוך בסגנון האחיד שלהם. היכן העונש?	(יט) וַיֹּאמֶר לָכֵן שָׁמַע דְּבַר־ה' רָאִיתִי אֶת־ה' יֹשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ וְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם עֹמֵד עָלָיו מִיָּמִינוֹ וּמִשְׁמָאלוֹ: (כ) וַיֹּאמֶר ה' מִי יִפְתָּה אֶת־אֲחָאֵב וַיַּעַל וַיִּפֹּל בְּרֶמֶת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה בָּלָה וְזֶה אָמַר בָּלָה: (כא) וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֵד לִפְנֵי ה' וַיֹּאמֶר אָנִי אֶפְתְּנוּ וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי בַמָּה: (כב) וַיֹּאמֶר אֲצַל וְהִיִּיתִי רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָל־נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תִּפְתָּה וְגַם־תּוֹכֵל צָא וַעֲשֵׂה־כֵן: (כג) וַעֲתָה הִנֵּה נָתַן ה' רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָל־נְבִיאָיִךְ אֲלֶה וְה' דָּבָר עָלֶיךָ רָעָה:
15. ירבעם כשאך חפץ לתפוש בנביא יבשה ידו. צדקיהו מתנבא מה שלא שמע ומכה נביא וכל עונשו 'להחבה'?	(כד) וַיֵּגֶשׁ צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה וַיִּכֶּה אֶת־מִיָּהוּ עַל־הַלְחִי וַיֹּאמֶר אִי־זֶה עָבַר רוּח־ה' מֵאֵתִי לְדָבָר אוֹתָךְ: (כה) וַיֹּאמֶר מִלְיָהוּ הִנֵּךְ רֹאֶה בַּיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר תִּבְא תָדָר בְּחֹדֶר לְהַחֲבֶה:
16. מדוע מדובר ב'השבה'?	(כו) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל קַח אֶת־מִלְיָהוּ וְהַשִּׁיבֵהוּ אֶל־אֲמִן שַׂר־הָעִיר וְאֶל־יוֹאָשׁ בֶּן־הַמֶּלֶךְ: (כז) וְאֲמַרְתָּ כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ שִׁימוּ אֶת־זֶה בֵּית הַכֹּלֵא וְהַאֲכִילֵהוּ לָחֶם לַחֵץ וּמִים לַחֵץ עַד בָּאִי בְּשָׁלוֹם:
17. שנינו בירמיהו פרק כח שנבואה רעה יכולה להתבטל, כדרך שאירע ליונה. אם כן, כיצד מתחייב מיכיהו בנפשו אם לא תתקיים נבואתו?	(כח) וַיֹּאמֶר מִלְיָהוּ אִם־שָׁוִיב תִּשׁוּב בְּשָׁלוֹם לְאֶדְבָר ה' בִּי וְאִם־שָׁמְעוּ עַמִּים כְּלָם:

לפנינו מקרה מבחן מרתק של גבולות הבחירה החופשית.

הנביאים מדרבנים את אחאב לצאת למלחמה. דרכם של נביאי שקר היא לנבא נבואות טובות, מתוך מחשבה שאם תתקיימנה, השליט יגמול להם טוב, ואם לאו- יש לשער שיהיה עסוק מכדי לגמול להם רעה. אכן, רבים⁴ סבורים שמדובר בנביאי הבעל, שהרי איזבל הרגה את נביאי ה' כפי שהעיד אליהו⁵. את דברי יהושפט המבקש "נביא לה' עוד", הם מבארים כנימוס⁶ או שהמילה 'עוד' רומזת לנביאים הנרצחים⁷. אנו נלך בדרכו של רש"י שמביא את סוגייתנו, בה עולה שהנביאים הם נביאי אמת. אכן, לא מצינו שנענשו, ואפילו צדקיה בן כנענה, שלפי הסוגיה חייב מיתה בידי שמים, שילם על פי הנבואה רק מחיר מינימלי: 'להחבה'. אם תחילת נבואתם אמת, קל בהרבה להבין סלחנות זו. אשר לשאלה מאין הגיעו נביאי אמת, ייתכן שחלק מן הנביאים הללו נמנו עם הנביאים שהחביא עובדיה⁸ או שמא יהושפט הביאם עימו מיהודה. קשה להאמין שיהושפט שיתף פעולה עם אחאב בעוד הלה רודף נביאי אמת. ייתכן כי הרווחה שהייתה לנביאי האמת, היא חלק מן התשובה של אחאב המתוארת בפרק הקודם. דווקא העובדה שסוגייתנו בחרה בצדקיה כדוגמה למתנבא מה שלא שמע, מחזקת עוד את הסברה שמדובר בנביא אמת שכן, "דין נביא שקר היינו אך באדם שמחזיקים אותו לנביא, אבל הדיוט פושק שפתיים אינו בכלל, וקלקלתו היא תקנתו"⁹. אמנם דומה שהפער בין נביא אמת לנביא שקר היה קטן ביותר, עד כדי להטעות נביאי אמת¹⁰. כל התביעה כלפי הנביאים לפי סוגייתנו היא, שלא חשדו בהטעיה בהיותם מדברים כולם בסגנון אחד, גם לאחר שהעירם יהושפט על כך. ייתכן שאכן הנביאים נאלמו דום, ורק צדקיה עמד במריו, ואף חידש נבואה מדעתו, ולכן רק הוא נתבע על כך¹¹.

"ולמדים אנו מכאן חידוש נפלא, כי יתכן הוא להיות נביא שקר באונס, על ידי מתן רשות מגבוה לאיזו מציאות רוחנית להיות לרוח שקר בפיו של הנביא המדומה, שהרי להדיא איתמר כאן בסוגיין, שאילולא אמר לו יהושפט... הייתה נחשבת נביאות השקר של צדקיה בן כנענה לנביאות שקר באונס"¹².

מכל מקום, יהושפט דורש נביא נוסף ומיכיהו מובא. נראה שהוחזק במעצר, כפי שמוכח מן הביטוי בהמשך: 'השיבהו'¹³. המדרש מציע שמיכיהו כבר ניבא בעבר את מפלתו של אחאב:

⁴ הרלב"ג, הרד"ק ובעל המצודות.

⁵ וְאֶת־נְבִיאֵי הָרֶגֶל בְּתֹרֶב וְאֶת־אֲנִי לְבָדִי מַלְכִּים אִי יָד .

⁶ רד"ק.

⁷ מצודת דוד.

⁸ (יג) הֲלֹא־הִגַּדְתִּי לְאֹדֹנִי אֶת־אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְּהֶרֶג אִיזָבֵל אֶת־נְבִיאֵי יְהוָה וְאֶחָבָא מִנְּבִיאֵי ה' מֵאָה אִישׁ חֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים אִישׁ בְּמַעְרָה וְאֶכְלָלָם לֶחֶם וְמַיִם: מַלְכִּים אִי פֶרֶק יח.

⁹ מרגליות הים על פי רמב"ם בהקדמה לפירוש המשניות.

¹⁰ (יח) וַיֹּאמֶר לוֹ גַם־אֲנִי נְבִיאָא כְּמוֹךָ וּמִלֶּאךְ דָּבָר אֵלַי בְּדָבָר ה' לֵאמֹר הִשְׁבֵּהוּ אֶתְךָ אֶל־בֵּיתְךָ וְאֶכְלָל לֶחֶם וְיִשְׁתֵּי מַיִם כְּחֹשׁ לוֹ: (יט) וַיֵּשֶׁב אֹתוֹ וַיֹּאכַל לֶחֶם בְּבֵיתוֹ וַיִּשְׁתֵּי מַיִם: מַלְכִּים אִי פֶרֶק יג. גם חנניה בן עזור (ירמיהו כח) יוכיח, שנוזק ירמיהו לנבואה מפורשת להוקיעו.

¹¹ ובזה בוארו שאלות: 1,2,5,6,14,15

¹² פחד יצחק לרב הוטנר, פסח מאמר פב אות ב'.

¹³ פסוק כו. כן פירשו מלבי"ם ומצודות. בזה יושבו שאלות 4,16.

"ואיש אחד מבני הנביאים אמר אל רעהו בדבר ה' הכיני נא" - זה היה מיכיהו¹⁴.

אם כן, 'רעו' של הנביא התבקש להכותו, ומשנמנע לעשות כן נענש במיתה על ידי אריה¹⁵.

לעומת זאת צדקיה הכה את מיכיהו שלא כדין, ונענש על כך רק בצורך 'להחבה חדר בחדר'!

מסתבר שהנביאים באמת הוטעו, ואין חוסר הדיוק שלהם מחייב מיתה. נותר בעינו הפער בין גזר דין המוות על צדקיה המופיע בסוגייתנו, לבין גורלו בפועל.

הקושי הגדול הוא התהליך המתרחש בין מיכיהו לבין המלך. הפרשנים תמימי דעים, שדבריו הראשונים של מיכיהו היו מן השפה ולחוץ, אם כאיחול¹⁶ אם כהיתול¹⁷. פרשן קדום ומוסמך לכך הוא אחאב עצמו, שביקש אמת בשם ה'¹⁸. אכן, מיכיהו הקפיד לא לומר: 'כה אמר ה'', לפי שטרם הגיעה השעה לומר את הנבואה האמיתית¹⁹. בלשון נקיה, מבשר מיכיהו, הפעם בשם ה', שישראל ישובו לביתם בשלום, ומרמז בזה למותו של אחאב. פקפוקו של אחאב באמיתות הדברים, זיכתה אותנו בתיאור יוצא דופן של בית דין של מעלה, עד ש"הדברים האלה הם מבוכה גדולה למי שמבין אותם כמשמעו"²⁰, וראו בהם מליצה, או משל²¹. אני מבקש ללכת בעקבות פרשנותו של הרב ד"ר מרדכי סבתו²².

הפתיחה של מיכיהו "לכן שמע דבר ה'", מעידה כי שליחותו כנביא הייתה לומר כל אשר אמר, ומטרתו להניא את אחאב מהליכה אל מותו, כִּי לֹא אֶחָפֶץ בְּמוֹת הַמֶּלֶךְ ... וְהָשִׁיבוּ וְחָיוּ²³.

"אחאב ראה את דבריו של מיכיהו כדברים הנובעים מיריבות אישית, ולא כגילוי אובייקטיבי של רצון ה'. ראייה זו מבטלת למעשה את תוקפה של נבואת מיכיהו, ואינה מאפשרת את העמדתו של אחאב במבחן האמיתי של הישמעות לנבואה". הגיב מיכיהו:

"הואיל שאתה חושד אותי אני אומר לך כל הנבואה ובין תבין שהוא אמת"²⁴. גילוי הדיון בבית דין של מעלה, הוא לרצון ה', שהרי הוא עצמו אומר לרוח 'צא', וביארו חכמים:

"ואמר רבי יעקב בריה דבת יעקב: כל שחבירו נענש על ידו - אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא. מנלן! אילימא משום דכתיב ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל ויפל ברמת גלעד

¹⁴ ילקוט שמעוני מלכים א רמז רכ. ויושבה שאלה 3.

¹⁵ מעניין, כי גם הנביא שעבר על נבואתו ואכל בבית אל, הוכה בידי אריה. דומה כי יש בדברים לבסס את הקשר בין כוח הנבואה ליצר עבודה זרה ש'יצא כארי', כפי שניסינו לבאר בלימודנו לדף סד.

¹⁶ רש"י.

¹⁷ רד"ק ואברבנאל.

¹⁸ לדעת הרד"ק בקשה זו היא מאת יהושפט!

¹⁹ ובזה בוארו שאלות: 9,10.

²⁰ רד"ק.

²¹ רלב"ג ומצודות.

²² 'גזרה ובחירה בסיפור מותו של אחאב', תדפיס מתוך 'על דרך האבות' קובץ מאמרים לשלושים שנה למכללת הרצוג. ברצוני להודות למו"ר הרב סבתו, שטרח לשלוח לי עותק נאה של המאמר ללא תשלום. מכאן ואילך, ציטוטים ללא מראה מקום, הם ממאמר חשוב זה.

²³ יחזקאל פרק יח פסוק לב.

²⁴ חומת אנך.

ויאמר זה בכה וזה אמר בכה ויצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו וגו' ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן. ואמרינן: מאי רוח? אמר רבי יוחנן: זה רוחו של נבות. ומאי צא? - אמר רב: צא ממחיצתי. ודילמא התם היינו טעמא, דכתיב דבר שקרים לא יכון²⁵. לא יגורך רע. לא שקר ולא עונש. חשיפתו של אחאב לחזון זה, היא מעין חתירה תחת כיסא הכבוד, לאפשר לו תשובה גם ברגע האחרון. השבועה של מיכיהו כללה התחייבות לומר את דבר ה' – כפי שנצטווה לגלותו בפני אחאב על פי תגובתו²⁶.

"מידה מסויימת של בחירה נשמרת לאדם בכל מצב. בצידה של מידת הדין פועלת אפוא גם מידת הרחמים, ובצידו של מישור הגזרה קיים גם מישור הבחירה. דווקא משום שהגזרה כללה שימוש ברוח שקר שהושמה בפי נביאי אחאב, דבר שלכאורה מונע מאחאב את שיקול הדעת והבחירה החופשית, דווקא משום כך גלה ה' סודו לעבדו מיכיהו, ובכך נתנה לאחאב האפשרות להתוודע לתכנית זו ולהציל את נפשו". ומדוע לא אמר זאת מיכיהו לכתחילה?

"תחילה יש לברר האם זכאי אחאב לגילוי סודו של ה'. יש לבדוק האם זימונו של מיכיהו נעשה רק כדי לצאת ידי חובה כלפי יהושפט, או שאכן מבקש אחאב באמת ובתמים לדעת את רצונו של מקום. משום כך משיב תחילה מיכיהו את תשובתם של ארבע מאות הנביאים... גם נבואה זו היא ביטוי לרצון ה', שהרי רצונו היה שרוח השקר תהיה בפי כל נביאיו... רק לאחר שאחאב מפציר במיכיהו... רק אז זוכה אחאב בדין לגילוי סודו של ה'".

פירוש נפלא זה מבאר את הפער בין נבואות מיכיהו. לא סתירה לפנינו, כי אם גילוי מודולרי של דבר ה', המתפתח לפי בחירותיו של אחאב. יוכיח ניסיונו הנואש האחרון של מיכיהו:

"אִם-שׁוֹב תִּשׁוּב בְּשָׁלוֹם לְאֶדְגָר ה' גִּי...". גם לאחר חשיפת המשפט המרשים בבית דין של מעלה, עלול אחאב לבטל את נבואת הנביא, כנבואת פורענות שעשויה להתבטל. מיכיהו שם נפשו בכפו בהתחייבות מוחלטת יוצאת דופן, המוקיעה אותו כנביא שקר אם ישוב אחאב. נבואת פורענות עשויה להתבטל – עד רגע מסוים. מותו של אחאב מובטח – אם רק יצא²⁷. יכול הוא, גם בשעת נעילה זו, להימנע מלצאת. דברי מיכיהו אינם מועילים לכאורה, הוא מושב אל הכלא בו שהה לפני כן²⁸, ואחאב יוצא לפגוש את גורלו. האומנם חשב אחאב שהדין הוא על 'המלך' ותועיל לו החלפת בגדים? מה עבר בליבו עת התקיימה הנבואה?

(לד) וְאִישׁ מִשָּׁר בִּקְשָׁת לְתַמּוֹ וַיָּכֶה אֶת-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בֵּין הַדְּבָקִים וּבֵין הַשָּׂרִי, וַיֹּאמֶר לְרַכְּבוֹ הִפֹּךְ יִדְּךָ וְהוֹצִיאֲנִי מִן-הַמַּחֲנֶה כִּי הִחַלִּיתִי:
(לה) וַתַּעֲלֶה הַמֶּלֶכְמָה בִּזְמַן הַהוּא וְהַמֶּלֶךְ הָיָה מַעֲמֵד בְּמַרְכָּבָה נֹכַח אֹרֶם וַיָּמַת בְּעָרֵב וַיִּצָּק דָּם-הַמַּכָּה אֶל-חִיק הָרָקֵב: (לו) וַיַּעֲבֹר הָרֶנָּה בְּמַחֲנֶה כָּבֵד הַשָּׁמַשׁ לֵאמֹר אִישׁ אֶל-עֵירוֹ וְאִישׁ אֶל-אַרְצוֹ:
(לז) וַיָּמַת הַמֶּלֶךְ וַיָּבֹא שִׁמְרוֹן וַיִּקְבְּרוּ אֶת-הַמֶּלֶךְ בְּשִׁמְרוֹן:
(לח) וַיִּשְׁטֹף אֶת-הָרָקֵב עַל בְּרֶכֶת שִׁמְרוֹן וַיִּלְקוּ הַכְּלָבִים אֶת-דָּמּוֹ וְהַזְנוֹת רָחֲצוּ כְּדָבָר ה' אֲשֶׁר דִּבֶּר:

²⁵ שבת דף קמט עמוד ב.

²⁶ ובזה תורצו שאלות 7-8, 12-13.

²⁷ תשובה לשאלה 17. אמנם צורת מותו עדיין יש בה בחירה שאחאב מימש.

²⁸ רד"ק.

סתירה קיימת בפשט הדברים בין פסוקים לד ו-ה. האם נמלך אחאב מפקודת הפינוי? שמא האמין סוף סוף לנביא, ורצה להיות חלק מקיום דבריו: יָשׁוּבוּ אִישׁ-לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם :
 "עם פציעתו, השכיל אחאב להתרומם למדרגתו של שאול, להיכנע לנבואה, ולקבל עליו את הדין. דווקא מתוך קבלת הגזרה הצליח אחאב בשעת מותו לשנות את מהותה"²⁹. אולי זאת הסיבה שהוא קרוי בעקביות בפרקנו 'מלך'³⁰.
 עתידים אנו לשנות בדף הבא:
 "שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להן חלק לעולם הבא. שלשה מלכים: ירבעם, אחאב, ומנשה"³¹. אולם הגמרא, אוהבת ישראל, משיבה אותו בכל זאת למחנה ישראל, אותו ביקש להציל:
 "ומה אחאב מלך ישראל, שלא עשה אלא דבר אחד טוב, דכתיב והמלך היה מעמד במרכבה נכח ארם - כך"³².
 "דורשי רשומות אמרו כולהם יש להם חלק לעוה"ב מה טעמא [תהילים ס ט ז] לי גלעד ולי מנשה אפרים מעוז ראשי יהודה מחוקקי מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי. לי גלעד זה אחאב מלך ישראל שנפל ברמות גלעד"³³. "שהיה מעמיד פנים במלחמה גם אחר שנחתו בו החצים, כדי שלא להבעית את ישראל, אומץ רוח כזה בא מאהבה יתירה ונפלאה..."³⁴.
 נזכה להאזין לדבר ה' הרבה לפני הרגע האחרון, ונדע, שהבחירה מלווה את האדם כל עוד נשמה באפו.

²⁹ סיום מאמרו של הרב סבתו. כך הוא מבאר בפירוט את הפער בין הנבואות על אחאב לבין הגשמתן החלקית במותו.

³⁰ בזה בוארה שאלה 11.

³¹ סנהדרין דף צ עמוד א.

³² מועד קטן דף כח עמוד ב.

³³ ירושלמי מסכת סנהדרין פרק י.

³⁴ מאמרי רא"ה, 'המספד בירושלים', עמוד 97.